

JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULK SOLIG'I

Rustamova Shoira Ishniyazovna

*O'zbekiston Respublikasi Davlat Soliq Qo'mitasi tizimidagi
Toshkent Soliq texnikumi Ishlab chiqarish ta'limi ustasi*

Annotatsiya: Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliqni hisoblash va uning mahalliy byudjet daromadlariga ta'sirini baholashda yangi uslubiy yondashuvlarni qo'llash natijalariga baho berildi. Maqolada qonun normalari tahlil qilingan bo'lib, bu soliq solish ob'ektini aniqlash va soliq solinadigan bazani shakllantirish nuqtai nazaridan, jismoniy shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliqni hisoblashni taklif etilayotgan mexanizmini takomillashtirish yo'llari aniqlangan.

Kalit so'zlar: soliq, stavka, mol-mulk, zamonaviy mexanizm, shakllantirish, takomillashtirish yo'llari, jismoniy shaxslar.

KIRISH

Mulkida soliq solinadigan mol-mulki bo'lgan jismoniy shaxslar, shu jumladan chet el fuqarolari, shuningdek yuridik shaxs tashkil etgan va tashkil etmagan holda tuzilgan dehqon xo'jaliklari jismoniy shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq to'lovchilaridir.

ASOSIY QISM

O'zbekiston Respublikasi hududida joylashgan uy-joylar, kvartiralar, dala hovli imoratlari, garajlar va boshqa imoratlar, joylar, inshootlar soliq solish ob'ektidir. Ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazuvchi organ tomonidan belgilanadigan soliq solish ob'ektlarining qiymati to'lovchilar uchun soliq solinadigan bazadir.

Jismoniy shaxslarning mol-mulkini baholash bo'yicha vakolatli organ tomonidan aniqlangan soliq solish ob'ektining bahosi mavjud bo'lmagan taqdirda, mol-mulkning qonun hujjatlari bilan belgilanadigan shartli qiymati soliq solinadigan bazadir.

Bitta jismoniy shaxs bir nechta soliq solish ob'ekti bo'yicha to'lovchi bo'lgan taqdirda, soliq solinadigan baza har bir ob'ekt bo'yicha alohida-alohida hisoblab chiqiladi.

Jad. 1. 2018 Yil jismoniy shaxslar mol-mulk solig'i stavkalari

Soliq solinadigan ob'ektlarning nomi	Soliq stavkasi, mol-mulkning kadastr qiymatiga nisbatan
--------------------------------------	---

	%da*
Turar joylar, kvartiralar (bundan umumiy maydoni 200 kv.m dan oshiq bo'lganlari mustasno), dala hovli qurilmalari, garajlar va boshqa imoratlar, xonalar va inshootlar	0,2
Shaharlarda joylashgan, umumiy maydoni quyidagicha bo'lgan turar joylar va kvartiralar:	
200 kv.m dan oshiq va 500 kv.m gacha bo'lgan	0,25
500 kv.m dan oshiq bo'lgan	0,35
Boshqa aholi punktlarida joylashgan, umumiy maydoni 200 kv.metr dan oshiq bo'lgan turar joylar va kvartiralar	0,25

*Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliqni hisoblab chiqarish maqsadida mol-mulkning qiymati kadastr hujjatlaridan kelib chiqib belgilanadi, biroq 42 000 000 so'mdan kam bo'lmasligi kerak.

Jismoniy shaxslar mol-mulkini baholash bo'yicha organlar belgilagan kadastr qiymati bo'lmasa, soliq undirish uchun Toshkent shahri va viloyat markazlarida 210 000,0 ming so'm, boshqa shaharlar va qishloq joylarda – 90 000,0 ming so'm miqdorida mol-mulkning shartli qiymati qabul qilinadi.

Mol-mulkka bo'lgan huquqni ro'yxatdan o'tkazuvchi organlarda belgilangan tartibda ro'yxatga olinmagan yangi qurilgan turar joylar bo'yicha jismoniy shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq mol-mulk shartli qiymatining ikki baravari miqdoridan kelib chiqib undiriladi.

Jismoniy shaxslar tomonidan soliq solinadigan ob'ektlardan tadbirkorlik faoliyati uchun foydalanilganda yoxud ular yuridik shaxslarga yoki yakka tartibdagi tadbirkorlarga ijaraga berilganda, shuningdek jismoniy shaxslar tomonidan turar joy fondi ob'ektlari noturar joy fondi toifasiga o'tkazilganda yoki ular tomonidan noturar joy fondi ob'ektlari (binolar, binodagi xonalar) mulk sifatida xarid qilinganda jismoniy shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq yuridik shaxslar uchun belgilangan stavka bo'yicha to'lanadi.

Quyidagi jismoniy shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq solinmaydi:

- 1) "O'zbekiston Qahramoni", Sovet Ittifoqi Qahramoni, Mehnat Qahramoni

unvonlariga sazovor bo'lgan, uchala darajadagi Shuhrat ordeni bilan taqdirlangan fuqarolarning;

2) urush nogironlari va qatnashchilari, shuningdek doirasi qonun hujjatlari bilan belgilanuvchi ularga tenglashtirilgan shaxslarning;

3) o'n nafar va undan ortiq bolalari bor ayollarning (60 kv.m hajmida);

4) pensionerlarning. (60 kv.m hajmida);

5) I va II guruh nogironlarining. (60 kv.m hajmida).

Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliqni hisoblab chiqarish soliq to'lovchining yashash joyidan qat'i nazar, soliq solish ob'ekti joylashgan yerdagi davlat soliq xizmati organlari tomonidan ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazuvchi organning ma'lumotlari asosida amalga oshiriladi. Imtiyozlarni olish huquqiga ega bo'lgan shaxslar imtiyozlarni olish huquqini tasdiqlovchi hujjatlarni mustaqil ravishda taqdim etadilar. Jismoniy shaxslarning mol- mulkiga solinadigan soliq summasi mol-mulkning 1 yanvarga bo'lgan holatiga ko'ra kadastr qiymatidan va belgilangan stavkadan kelib chiqqan holda hisoblab chiqariladi.

Mol-mulkka bo'lgan mulk huquqi kalendar yil mobaynida bir mulkdordan boshqasiga o'tgan taqdirda, jismoniy shaxslarning mulkiga solinadigan soliq avvalgi mulkdor tomonidan shu yilning 1 yanvaridan e'tiboran u mol-mulkka bo'lgan mulk huquqini yo'qotgan oyning boshlanishiga qadar, yangi mulkdor tomonidan esa unda mulk huquqi vujudga kelgan oydan e'tiboran to'lanadi. Yangi imoratlar, binolar va inshootlar bo'yicha jismoniy shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq ular barpo etilgan yildan keyingi yil boshidan e'tiboran to'lanadi.

XULOSA VA MUNOZARA

Shunday qilib, jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq to'lash tartibiga O'zbekiston Respublikasining Soliq Kodeksiga 2019 yil kiritilgan o'zgartirishlar asosida olib boriladi (uy-joy narxining oshishi; ko'p xonadonli va kam qavatli uylar qurilishi va boshqalar). Shunga qaramay, jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliqni shakllantirishga yangi yondashuvlar O'zbekistonda mulkni soliqqa tortish tizimini isloh qilishda muhim qadam bo'lishi kerak.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. <https://lex.uz/ru/docs/-112097> [Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliqlar to'g'risida]
2. <https://lex.uz/docs/-4674902> [O'zbekiston respublikasining soliq kodeksi]
3. Аделя Ибрагимова Нурғалиевна, Исломбек Сабурязов Кудратович, Мадинабону Махмуджонова Ахмедова Роль литературы в формировании гражданского права // Science and Education. 2020. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-literatury-v-formirovanii-grazhdanskogo-prava> (дата обращения: 28.05.2022).
4. Маликова Н.М., Семенихин В. В. Прогрессивный подоходный налог должен служить средством обеспечения социальной справедливости. – Саратов: ГАРАНТ: Ай Пи Эр Медиа, 2019.
5. Nabiev F. O'zbekistonda daromad solig'i islohoti: 2016-2021 yillar natijalari// Science and Education, Vol. 3. 2021.